

ΟΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

ΟΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

I. ΟΡΙΣΤΙΚΗ

Η οριστική είναι κατά βάση η έγκλιση του πραγματικού (άρνηση: ού).

Η χρήση της οριστικής με το ἄν:

Αφορά μόνο την οριστική παρατατικού και οριστική αορίστου.

Με την οριστική παρατατικού και αορίστου τίθεται το ἄν, για να δηλώσει:

α) το **δυνατό στο παρελθόν** (Coni. imperf.): ἠγήσω ἄν = putares, ᾤετό τις ἄν = crederes, θα ήταν δυνατό να νόμιζες τότε / να πίστευες, ἔγνω τις ἄν = cerneres, εἶδες ἄν = videres, ἐθαύμασέ τις ἄν = θα μπορούσε να είχε απορήσει κάποιος.

β) το **μη πραγματικό**:

Ο παρατατικός με το ἄν ισοδυναμεί με τη λατινική υποτακτική παρατατικού (το μη πραγματικό αναφορικά με το παρόν του ομιλητή):

ἐποίουν ἄν = facerem: θα έκανα

Η οριστική αορίστου με το ἄν ισοδυναμεί με τη λατινική υποτακτική παρακειμένου (το μη πραγματικό σε σχέση με το παρελθόν του ομιλητή):

ἐποίησάμην ἄν = fecissem: θα είχα κάνει.

γ) την **αόριστη επανάληψη στο παρελθόν** (πρβλ. υποθετικούς λόγους):

Ἄγηςίλαος, εἰ τοὺς στρατιώτας προθύμως πειθομένους ἴδοι, ἐπήνει ἄν / ἐπήνεσεν ἄν.

Με απρόσωπα ρήματα για το μη πραγματικό στο παρόν ή στο παρελθόν και το δυνατό στο παρελθόν χρησιμοποιείται η οριστική παρατατικού χωρίς το ἄν:

χρῆν, ἔδει

ἀνάγκη ἦν

προσῆκε

ἐξῆν, παρῆν, ἦν, οἶόν τ' ἦν,

καλόν / δίκαιον / ἄμεινον / εἰκὸς ἦν

	Πραγματικό	Μη πραγματικό
Παρόν:	δεῖ σε λέγειν	ἔδει νῦν σε λέγειν
Παρελθόν:	ἔδει σε λέγειν	ἔδει τότε σε λέγειν

Να αποδοθούν στα αρχαία ελληνικά:

I. Ἐπρεπε, Αθηναῖοι, ὅλοι οι ομιλητές να μην εκφωνούν λόγους ούτε για να προκαλέσουν ἔχθραν ούτε εὐνοια, αλλά αυτό να παρουσιάζουν, ὅποιο ο καθένας θεωρούσε το πιο καλό.

2. Κάθε φορά που ο ξένος έλεγε κάτι που προκαλούσε συμπόνια, τα μάτια μου γέμιζαν δάκρυα, όποτε όμως έλεγε κάτι φοβερό ή τρομερό, η καρδιά μου χτυπούσε δυνατά.

3. Θα ήταν καλύτερο για μας να πεθάνουμε στη ξένη γη παρά, αφού επιστρέψουμε στην πατρίδα, να την δούμε τόσο ταπεινωμένη.

4. Είναι δύσκολο, πιστεύω, από τους εχθρούς να δεινοπαθήσουμε, δυσκολότερο όμως να πάθουμε τα ίδια από αυτούς που έπρεπε σε ελάχιστο βαθμό να κάνουν τέτοια.

II. ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

Η υποτακτική είναι κατά βάση η έγκλιση της προσημονής (άρνηση: μή).

Στις κύριες προτάσεις χρησιμοποιείται:

α) με **προτρεπτική σημασία** (Coni. adhortativus) στο πρώτο πρόσωπο, συνοδευόμενη συνήθως από τα: φέρε, ἄγε, ἴθι:

Ἴωμεν – Μὴ ἀπογνῶμεν – Ἄγε σκοπῶμεν.

Με το δεύτερο και τρίτο πρόσωπο χρησιμοποιείται για προτοπές η προστακτική, σπανιότερα η ευκτική με το ἄν: Μηδεὶς νομιζέτω.

β) με **απαγορευτική και αποτρεπτική σημασία** (Coni. prohibitivus) στο δεύτερο πρόσωπο αορίστου:

Μὴ τοῦτο ποιήσης – Μὴ φοβηθῆτε.

γ) με **απορητική, διστακτική σημασία** (Coni. dubitativus) κυρίως στο πρώτο πρόσωπο:

Τί ποιῶ; – Τί ποιήσωμεν; – Εἴπωμεν ἢ σιγῶμεν;

Ερώτηση αμφιβολίας δηλώνει και ο μέλλοντας: Τί ἐρῶ; – Τί δράσομεν;

III. ΕΥΚΤΙΚΗ

Η ευκτική, η έγκλιση της ευχής, δηλώνει μια απλή σκέψη.

Χρησιμοποιείται:

α) **χωρίς το ἄν**

ως έκφραση ευχής (ευχετική ευκτική) για τη δήλωση μιας επιθυμίας, η πραγματοποίηση της οποίας δεν θεωρείται αδύνατη (**το πραγματικό**). Συνοδεύεται συχνά από το εἴθε ή το εἰ γάρ, η άρνηση είναι το μή: Εἴθε ἀφανισθεῖν τὸ ψεῦδος.

Αν η επιθυμία δηλώνεται ως μη πραγματοποιήσιμη (**το μη πραγματικό**), τότε χρησιμοποιείται:

1. **για το παρόν** η οριστική παρατατικού ή η φράση ὄφελον (ὄφελος, ὄφελος κτλ.) με απαρέμφατο ενεστώτα: Εἴθε ἦν δυνατὸς ἡμῖν βοηθεῖν – (Εἴθ') ὄφελος δυνατὸς εἶναι ἡμῖν βοηθεῖν.
2. **για το παρελθόν** η οριστική αορίστου ή η φράση ὄφελον (ὄφελος, ὄφελος κτλ.) με απαρέμφατο αορίστου: Εἴθε τοῦτο μὴ ἔδρασε – (Εἴθ') ὄφελος τοῦτο μὴ δράσαι.

β) **με το ἄν**

για να δηλώσει το δυνατό στο παρόν (μια απλή δυνατότητα ή έναν ισχυρισμό). Η άρνηση είναι το οὐ: Εἶποι τις ἄν – Ἴσως ἄν τις θαυμάσειε τὰ εἰρημένα – Οἱ κακοὶ οὔποτ' ἄν εὖ πράξειαν.

Βουλοίμην ἄν (πραγματικό) – Ἐβουλόμην ἄν (μη πραγματικό).

Το ἄν τίθεται μετά από το αρνητικό μόριο, μετά από ερωτηματικές λέξεις, μετά από τις αναφορικές αντωνυμίες, μετά από επιρρήματα που τροποποιούν τη σημασία του ρήματος και μετά από τους χρονικούς συνδέσμους (ἐπὶ / ἐπὶν, ἐπειδάν, ὅταν, ὀπόταν). Σε περίπτωση απουσίας τέτοιων λέξεων το ἄν τίθεται μετά από το ρήμα στο οποίο ανήκει.

IV. ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ

Η προστακτική ενεστώτα δηλώνει μια διαρκή διαταγή ή μια γενικευμένη εντολή: Τους θεούς φοβοῦ – Οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πειθέσθων – Μηδένα τῶν πονηρῶν φίλου ποιοῦ.

Η προστακτική αορίστου δηλώνει μια ιδιαίτερη, μια μεμονωμένη εντολή, την οποία ο ομιλητής επιθυμεί να πραγματοποιηθεί άμεσα:

Δός μοι τὸ βιβλίον – Οἱ στρατιῶται αὐτίκα νῦν ἀναχωρησάντων.

Αντί της προστακτικής αορίστου στο δεύτερο πρόσωπο χρησιμοποιείται η υποτακτική αορίστου με την άρνηση μή: Μὴ ἄθυμήσητε ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις.

Να αποδοθούν στα αρχαία ελληνικά:

1. Να μην υποχωρήσουμε καθόλου σε αυτούς που είναι συνηθισμένοι να μας κακολογούν, αλλά ας προσπαθήσουμε να ανατρέψουμε τους λόγους του με τις πράξεις μας.
2. Ας μην ασκούμε την αρετή μόνο με λόγια, αλλά να τη φανερώνουμε και με έργα.
3. Ευχαρίστως θα ζητούσα να μάθω από σας με μεγαλύτερη ακρίβεια αν δίκαια λέγεται για αυτούς που δεν έχουν ανάγκη κανενός πράγματος ότι είναι από τη φύση τους οι πιο ευτυχημένοι.
4. Αυτοί που ευχαριστιούνται με το να περιφρονούν τους άρχοντες και τους ισχύοντες νόμους, δεν θα ήταν ικανοί ούτε να να προϊύστανται της πόλης ούτε να διοικούν με σωστό τρόπο τα δημόσια πράγματα.
5. Χωρίς άρχοντες δεν θα συνέβαινε σε καμιά περίπτωση τίποτε ούτε καλό ούτε ενάρετο στην πόλει.
6. Ποιος δεν θα επαινούσε αυτούς που ξόδεψαν τη ζωή τους για την κοινή σωτηρία της πόλης;
7. Ποτέ να μην αποσείσουμε / χάσουμε τη δόξα που οι πρόγονοί μας απέκτησαν για χάρη μας με πολλούς και μεγάλους κινδύνους.
8. Μα τον Δία, Σωκράτη, ποτέ δεν θα μπορούσα να πιστέψω ότι άκουσα από σένα, ότι τάχα οι σωστοί οικοδεσπότες είναι και σωστοί στρατηγοί. Εμπρός λοιπόν, ας εξετάσουμε τα έργα καθενός από τους δύο, για να μάθουμε αν είναι το ίδιο ή διαφέρουν σε κάτι.